

ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY AKO FAKTOR REGIONÁLNEHO ROZVOJA

Lucia BEDNÁROVÁ - Natália JERGOVÁ

ENVIRONMENTAL IMPACTS AS A FACTOR OF REGIONAL DEVELOPMENT

Abstrakt

V príspevku popisujeme teoretické východiská, ktorí majú významný vplyv na regionálny rozvoj v cestovnom ruchu. Bolo by veľmi pozitívne ak by verejná správa mala väčší vplyv na občanov v zmysle preventívnych opatrení, či už pri eliminácii odpadov, úspory energie alebo aj ochrany životného prostredia nie len v danom regióne.

KLúčové slová: regionálny rozvoj, cestovný ruch environmentálne vplyvy,

Abstract

This paper deals with the theoretical background, who have a significant impact on regional development in tourism. It would be very positive if the public administration had a greater impact on people in terms of preventive measures, whether in the elimination of waste, energy saving and environmental protection and not only in the region.

Key words: regional development, turism, environemtnal impact

Úvod

Pre vrcholové vedenie firiem sa stáva prestížnou záležitosťou znalosť základných princípov environmentálne orientovaného systému riadenia, ktorý patrí medzi nástroje umožňujúce rýchlejšie prenikanie firiem na zahraničný trh. Problém životného prostredia je jedným so súčasných problémov ľudstva, ktoré majú globálny charakter. Na zabezpečenie blahobytu človeka ako spotrebiteľa s moderným spôsobom života, sa veľmi často neracionálne využíva veda, technika a v neposlednom rade aj životné prostredie.

Súčasnú etapu spoločenského vývoja charakterizujú environmentálne problémy takmer vo všetkých štátoch sveta. Príroda začala reagovať na neprimerané zásahy spoločnosti. Ekonomický rast ohrozuje hlavne tie časti prírody, ktoré sú lokálne nadmerne znečisťované, to znamená, ktorých samoregulačné systémy už nestačia znečistenie eliminovať, a tak dochádza k ich devastácii. Ďalší ekonomický rast sa preto spája s neistotou, keďže nie sme schopní kvantifikovať dôsledky, ktoré z neho vyplynú pre budúce generácie (ozónová diera, skleníkový efekt, kyslé dažde a iné).

Príčiny poškodenia životného prostredia v Slovenskej republike

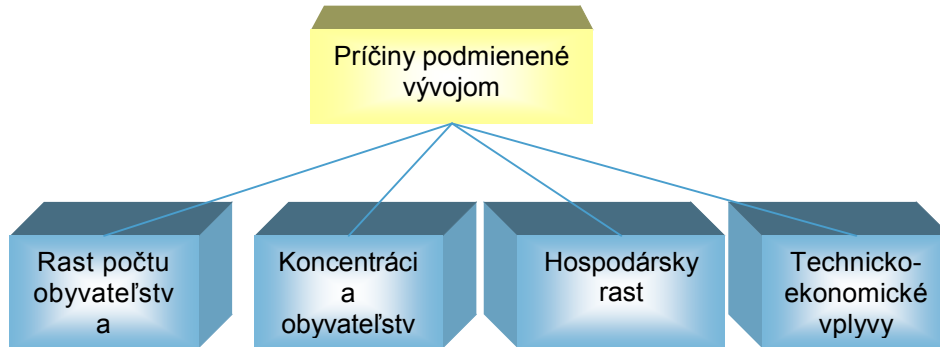
Súčasnosť charakterizuje obdobie hľadania nových ciest a mechanizmov orientujúcich spoločnosť smerom k jej efektívnemu vývoju. Tento proces je v mnohých ohľadoch bezprecedentný. Predpokladá objektívne zhodnotenie východiskových a prehodnotenie možných alternatív, ako aj nevyhnutnosť vyrovnáť sa s rizikami ďalšieho vývoja. Environmentálna politika má v tomto procese hľadania nezastupiteľné miesto. Je strategickým prvkom hospodárskej politiky - orientujú ju na uplatňovanie environmentálnych princípov do všetkých sfér života spoločnosti.

Z makroekonomického pohľadu je evidentné, že výroba z jednotlivých odborov hospodárskej činnosti má diferencované negatívne vplyvy na životné prostredie. Rozsah negatívnych vplyvov závisí od charakteru daného odvetvia a stupňa uplatnenia ekotechnológií. Prítom znečisťujúce látky produkované rôznymi odvetviami či odbormi majú odlišný stupeň škodlivostí, odlišný stupeň negatívneho pôsobenia na ľudský organizmus a na živé organizmy vôbec, ale i odlišnú rýchlosť odbúravania v životnom prostredí. Keďže ekonomický rozvoj Slovenska v uplynulom období charakterizovala snaha budovania jednotnej ekonomiky, v intenciách tohto zámeru sa rozvíjal metalurgický priemysel, automobilové strojárstvo, všeobecné strojárstvo, elektrotechnický priemysel, petrochemický priemysel a chemický priemysel. Takýto rozvoj sa dnes hodnotí ako predimenzovaný a pre potreby Slovenska nevhodný. Preto súčasný stav nášho hospodárstva je charakterizovaný:

- nevhodnou štruktúrou priemyslu,
- vysokou surovinovou a energetickou náročnosťou,
- vysokou dovoznou náročnosťou,
- vysokým objemom prepravovaných tovarov a osôb,
- nízkou úrovňou dopravnéj infraštruktúry a pod.

Za prvotnú príčinu vzniknutých problémov sa bežne považuje absencia trhu, ktorá umožnila tolerovať tvorbu nevhodnej štruktúry výroby, nekvalitné výrobné vstupy, výstupy, nedokonalosť využívaných technológií, energetickú náročnosť, absenciu v uplatňovaní ekotechnológií, nedodržiavanie technologickej a pracovnej disciplíny.

K spomenutým príčinám možno navyše zaradiť centrálné pridelovanie zdrojov, rozpočtovú politiku charakterizovanú množstvom znovu rozdeľovacích procesov, tzv. mäkké rozpočty, podhodnotenie ceny prírodných zdrojov, ale i nízku účinnosť uplatňovaných ekonomických nástrojov ochrany životného prostredia.

Obr. 1.: Príčiny podmienené vývojom

Pri identifikácii príčin poškodenia životného prostredia v kontexte celosvetových trendov možno hovoriť o dvoch druhoch príčin, ktoré bez ohľadu na spoločenský systém majú všeobecnú platnosť. Sú to jednak príčiny podmienené vývojom, jednak sociálno-ekonomické príčiny obr. 2.1.¹

Prírodné faktory a ich vplyv na regionálny rozvoj

V súčasnej dobe účinnosť prírodných faktorov na umiestnenie hospodárskych jednotiek v jednotlivých krajinách výrazne zoslabla. Vývoj ľudskej spoločnosti prešiel mnohými zmenami a analýza príčin ich pôvodu je veľmi zložitá. Účinnosť týchto faktorov predpokladá, že oblasti s vyšším rozvojom hospodárskych aktivít sú často krát prekážkou. Súčasne predstavuje podstatné prekážky a obmedzenia v rozvoji hospodárskej aktivity človeka.

Koordináciou socio-ekonomického rozvoja regiónov a prírodných podmienok je možné dosiahnuť elimináciu tvorby ďalších environmentálnych problémov. Možno teda konštatovať, že regionálny rozvoj bude úspešný len vtedy, ak sa budú dodržiavať podmienky prvotnej štruktúry krajiny, poloha a prírodné hranice regiónov, dopravná poloha, genofond, biodiverzita, reliéf krajiny, ale tiež ekologická kvalita súčasnej štruktúry krajiny.

Fáza vývoja spoločnosti je mnohokrát spájaná s dosiahnutým stupňom úrovne vyspelých krajín sveta. Z čoho vyplýva, že kľúčovým faktorom regionálneho rozvoja industriálnej spoločnosti sú predovšetkým ľudské zdroje. Tie sú posudzované ako významné faktory determinujúce rozvoj regiónov. Obyvateľstvo a štruktúra ekonomiky sa považujú za základné činitele rozvoja každého regiónu.

Konkurencieschopnosť regiónu poukazuje na vysokú mieru väzby medzi regionálnou konkurencieschopnosťou a zahraničnými investíciami. Každý zahraničný investor, ktorý plánuje rozšíriť výrobu do oblastí a územia iných štátov sú prevažne nositeľmi vysokokvalitných a uznávaných výrobkov či služieb, ale tiež patentov a technológií, manažmentom a marketingovými stratégiami. Z čoho značí, že prílev investorov má za následok klesajúcu mieru nezamestnanosti v konkrétnom regióne.

Je potrebné poznamenať, že jedným zo zásadných faktorov, ktoré vplyvajú na ekonomiku regiónu je „cena“. Cena je špecifickým indikátorom kvality podnikateľského prostredia, ktorá odráža ekonomickú ponuku a dopyt regiónu. V tejto súvislosti ju možno nasledovne rozdeliť na:²

- *cena práce* (ukazovateľ regionálneho vývoja vo vzťahu ponuky a dopytu na trhu práce);
- *cena pozemkov* (stavebné pozemky určené na výstavbu sú znakom rozvoja výrobných aktivít; je ovplyvňovaná polohou v nadväznosti na dopravnú sieť regionálneho významu);
- *cena prenájmu* (predstavuje trh s nehnuteľnosťami; závislosť ceny prenájmu od postupnosti a veľkosti postavenia v regióne; cieľom je vytvoriť priaznivú úroveň dopytu na trhoch a vývoj regionálnych trhov výrobkov a služieb).

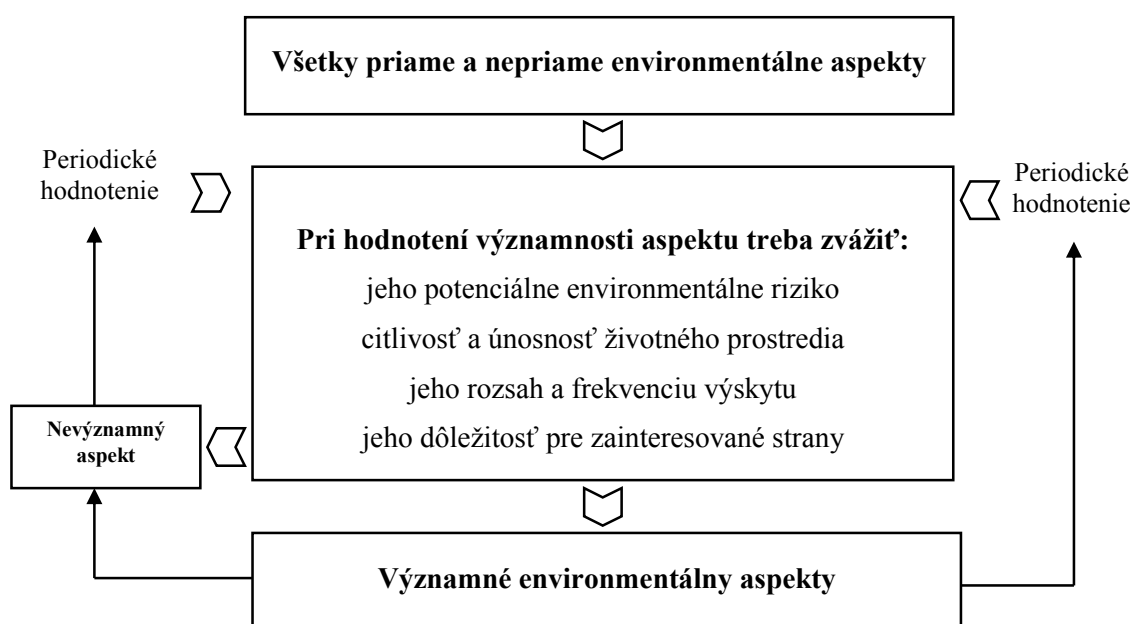
Zvyšovanie kvality dopravnej infraštruktúry môže pozitívne vyplývať na ekonomický rozvoj daného regiónu a skvalitnenie nevyužitého rozvojového potenciálu ekonomickej aktivity. Každý región disponuje istými potenciálmi, ktoré je potrebné analyzovať a identifikovať štruktúru každého regiónu, a tým zamedziť prekážky ovplyvňujúce regionálny rozvoj. Je teda potrebné, aby každý región uskutočnil štruktúrny prieskum, pri ktorom sa odhalia hlavné príčiny rozvoja. Dostupnosť

¹ ROMANČÍKOVÁ, E. : Životné prostredie Ekonómia a Financie, ECO instrument, Bratislava 1997, ISBN 80-967771-0-6

² MICHAELI, E. – MATLOVIČ, R. – IŠTOK, R. a kol.: *Regionálny rozvoj pre geografov*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2010. s. 335 - 340

hodnotnej sociálnej infraštruktúry výrazne ovplyvňuje rozhodovanie ako a kam investovať. Perspektívna konkurencieschopnosť regiónu nie je možná bez ochrany života, zdravia a majetku obyvateľov. Súčasný ponímanie regionálneho rozvoja kladie dôraz hlavne na znalosti a poznanie, teda vzdelanie, vedu a výskum. Zároveň však inovatívnosť je kľúčom rozvojových zmien v regiónoch a regionálnom rozvoji. Veda, výskum a inovácie sú teda kľúčovými faktormi hospodárskeho rozvoja každého podnikateľského subjektu, regiónu alebo krajiny. Inovácie sú často krát podnetom konkurenčnej schopnosti podnikateľského subjektu. Súčasne možno poznamenať, že rozvoj regiónu závisí aj od schopnosti aplikovať výsledky vedy a techniky do praxe.³

Na to aby bolo možné výsledky dosiahnuté z výskumnej činnosti aplikovať do praxe je potrebné environmentálnom preskúmaní a v nasledujúcom procese preskúmania je vhodné, aby sa organizácia pozrela nestranne a vyvážene na environmentálne aspekty jej činností, služieb a produktov. Prejavom environmentálnych aspektov organizácie sú environmentálne vplyvy. Ak environmentálny aspekt vyústi do environmentálnemu vplyvu, aspekt sa musí považovať za významný a zahrnúť do zlepšovania v rámci EMS. Priame environmentálne aspekty môžu byť ovládané internými rozhodnutiami manažmentu, zatiaľ čo pri riadení nepriamych aspektov využíva organizácia svoj vplyv na partnerov, dodávateľov, zákazníkov a používateľov svojich produktov na získanie environmentálnych prínosov.⁴ Nepriame aspekty môžu vzniknúť z interakcie organizácie s tretími stranami, a môžu byť do určitej miery ovplyvnené organizáciou usilujúcou sa o registráciu.⁵

Obr. 7 Priame a nepriame environmentálne aspekty
 Zdroj: Majerník, Chovancová, Mihok, 2007

Na nepriame environmentálne aspekty by sa mali sústrediť najmä nevýrobné organizácie, napríklad finančné inštitúcie alebo orgány samosprávy, ktoré sa musia zaoberať environmentálnymi aspektmi, ktoré súvisia s dôsledkami ich strategických rozhodnutí.

Záver

Princípy udržateľného rozvoja sa v súčasnosti javia ako potenciálne možné riešenia súčasných globálnych environmentálnych problémov a zároveň sú východiskom pre ďalšie generácie. Pod stálym tlakom svetového spoločenstva, európskej komisie, ako i pod tlakom prijímaných opatrení sa mení aj vzťah producentov škodlivín k životnému prostrediu.

³ IVANIČKA, K. – IVANIČKOVÁ, A.: *Regionálny rozvoj a regionálna politika*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, 2007. s. 120 - 144

⁴ MAJERNÍK, M. et al.: *Environmentálne manažérstvo ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja a bezpečnosti regiónov*. In: Riešenie krízových situácií a občianska bezpečnosť v špecifickom prostredí: Zborník referátov a diskusných príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou ... 13.-14.10.2005 v Hriňovej. Nitra: Agentúra Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied, 2005. s. 92-94. ISBN 80-89162-16-9

⁵ MAJERNÍK, M., CHOVANCOVÁ, J., MIHOK, J.: *Dobrovoľné nástroje environmentálneho manažérstva a možnosti ich využitia na podnikovej úrovni*. In: Regióny vidiek životné prostredie 2006: Zborník vedeckých, odborných príspevkov a posterov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 27.- 28.4.2006 v Nitre. Nitra: SPU Nitra, 2006. s. 273-278. ISBN 80-8069-709-4.

Sektorálna environmentálna integrácia ako aj integrácia záujmov životného prostredia do rozvojových politik jednotlivých sektorov verejnej správy a cestovného ruchu musí byť nevyhnutne podporovaná vhodne zvolenými nástrojmi environmentálneho manažérstva.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- IVANIČKA, K. – IVANIČKOVÁ, A.: Regionálny rozvoj a regionálna politika. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy, 2007. s. 120 – 144
- MICHAELI, E. – MATLOVIČ, R. – IŠTOK, R. a kol.: Regionálny rozvoj pre geografov. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2010. s. 335 – 340
- MAJERNÍK, M. et al. : Environmentálne manažérstvo ako nástroj trvalo udržateľného rozvoja a bezpečnosti regiónov. In: Riešenie krízových situácií a občianska bezpečnosť v špecifickom prostredí : Zborník referátov a diskusných príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou ... 13.-14.10.2005 v Hriňovej. Nitra : Agentúra Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied, 2005. s. 92-94. ISBN 80-89162-16-9
- MAJERNÍK, M., CHOVANCOVÁ, J., MIHOK, J.: Dobrovoľné nástroje environmentálneho manažérstva a možnosti ich využitia na podnikovej úrovni. In: Regióny vidiek životné prostredie 2006 : Zborník vedeckých, odborných príspevkov a posterov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v dňoch 27.- 28.4.2006 v Nitre. Nitra : SPU Nitra, 2006. s. 273-278. ISBN 80-8069-709-4.
- ROMANČÍKOVÁ, E. : Životné prostredie Ekonómia a Financie, ECO instrument, Bratislava 1997, ISBN 80-967771-0-6
- RUSKO, M. – PIATRIK, M. – KOTOVICOVÁ, J.: *Environmentálne manažérstvo*. STRIX, n.r.: Žilina, 2004
- TEJ, J.: *Regionálna inovačná stratégia a presadzovanie znalostí v Prešovskom samosprávnom kraji*, In: Regionálna a miestna verejná správa v znalostnej ekonomike [elektronický zdroj] : recenzovaný zborník prác z medzinárodnej vedeckej konferencie; Bratislava, 26.11.2009, Bratislava
- World Economic Forum, 2008, World Economic Forum: Global Competitiveness Index. - [on-line] Available on - URL: <http://www.weforum.org/issues/entrepreneurship>

ADRESY AUTOROV

Doc. Ing. Lucia Bednárová, PhD.,

♦ Ekonomická univerzita v Bratislave, Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, Katedra ekonómie, Tajovského 13, 04001 Košice, Slovenská republika

♦ Politechnika Rzeszow, Wydział Zarządzania, Poland

Ing. Natália Jergová, PhD., Ekonomická univerzita v Bratislave, Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, Katedra obchodného podnikania, Tajovského 13, 04001 Košice, Slovenská republika

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.